

Stanisław HUMIŃSKI

NOWY SSAK W FAUNIE POLSKI — *APODEMUS MICROPS*
KRATOCHVIL ET ROSICKY, 1952.*APODEMUS MICROPS* KRATOCHVIL ET ROSICKY, 1952 — A NEW MAMMAL
FOR POLISH FAUNA

Granice geograficznego zasięgu *Apodemus microps* Kratochvil et Rosický, 1952 nie są w tej chwili znane. Najnowsze dane badaczy czechosłowackich (Kratochvil, 1962; Kratochvil & Zejda, 1962) wykazały, że ssak ten występuje na całej nizinie Słowacji, w południowych Morawach i prawdopodobnie na suchych terenach czeskich gór oraz w Wysokich Tatrach. Poza granicami Czechosłowacji został on wykazany na nizinach Węgier i Zakarpackiej Ukrainy oraz w okolicach Wiednia. Równocześnie Kratochvil (1962) wzmiankuje o występowaniu *A. microps* na terenie Polski. W kwestii tej wspomniany badacz wypowiada się tylko następująco: „...dziś mamy uprawnione przypuszczenia o występowaniu tego gatunku na jałowych piaskach na północnym zachodzie od Warszawy (wg moich stwierdzeń w r. 1958), ...”. Jednak do chwili obecnej nasi teriologowie nie złowili w okolicach Warszawy ani jednego okazu *A. microps*. Nie wyklucza to zresztą możliwości występowania jej na tych terenach.

Pewniejsze dane dotyczące możliwości występowania tego gatunku na ziemi polskiej można znaleźć w pracy Zejdy, Holišovej & Pelikana (1962), którzy łowili go przy naszej granicy koło Trebomí. Stwierdzają oni, że *A. microps* na lewym brzegu rzeki Opawy jest stosunkowo liczna, zwłaszcza w przejściu polskiej niziny na teren Czechosłowacji.

W marcu 1964 r. uzyskałem z Domasławia (pow. Wrocław) serię drobnych ssaków, wśród których uwagę moją zwróciły okazy rodzaju *Apodemus* Kaup, 1825, odznaczające się stosunkowo małymi wymiarami ciała, zbliżonymi do wymiarów myszy domowej, *Mus musculus* Linnaeus, 1758. Po dokładnym przebadaniu morfologicznym okazało się, że osobniki te należą do gatunku *Apodemus microps* Kratochvil et Rosický, 1952. Najodpowiedniejszą nazwą polską dla *A. microps* jest mysz zielna. Nazwę tę stosuje autor w dalszej części doniesienia. Uwzględnia ona ekologiczny aspekt omawianego gatunku, który także stanowił kryterium przy doborze polskich nazw gatunkowych dla pozostałych krajowych przedstawicieli rodzaju *Apodemus*. Wprowadzona przez odkrywców gatunku czeska nazwa „maľooka”, którą ewentualnie można było wprowadzić do naszej terminologii, nie jest najlepsza i właściwie nie charakteryzuje gatunku. Oczy myszy zielnej są tak samo wystające i w proporcji do całego ciała mniej więcej tak samo duże jak oczy myszy leśnej, *Apodemus flavicollis* (Melchior, 1834) i myszy zaroślowej, *Apodemus sylvaticus* (Linnaeus, 1758).

Uzyskana w 1964 r. seria myszy zielnych ułatwiła mi również przekontrolowanie dawno wyizolowanych egzemplarzy, podejrzanych o przynależność do tego gatunku. Dane pomiarów wszystkich dotychczas uzyskanych dolnośląskich okazów *A. microps* przedstawia tabela 1.

Futerko zwierząt było dwubarwne posiadając stosunkowo ciemną stronę grzbietową przypominającą kolor włosów myszy leśnej i dość jasną partię brzuszną ostro odgraniczną od pigmentacji boków.

Do najbardziej istotnych cech wyróżniających mysz zielną od myszy zaroślowej należy zaliczyć długość tylnej stopy, długość ucha a także długość Cb., wysokość czaszki, długość kości nosowej oraz długość górnego szeregu zębów, które u *A. microps* są zwykle znacznie mniejsze.

Tabela 1.

Zestawienie pomiarów wrocławskich osobników *Apodemus microps*
Kratohvíl et Rosický, 1952.

The comparison of measurements of *Apodemus microps* Kratohvíl et Rosický, 1952 from the Wrocław region.

Data Datum	Płeć Sex	Wiek Age	Długość ciała Head & Body	Długość ogona Tail	Długość tylnej stopy Hind foot	Długość ucha Ear	CieŜar ciała Body weight	Długość Cb. Cb.-length	Wysokość czaszki (p. bullae) Height of skull	Szerokość czaszki Breadth of skull	Szerokość międzyoczdolowa Interorb. constriction	Długość kości nosowej Nasal length	Długość górnego szeregu zębów Maxillary tooth-row	Długość dolnego szeregu zębów Mandibular tooth-row	Diastema Diastema
2.9.57		juv.	70	70	18,5	13,0	11,3	20,2	8,5	11,1	3,8	7,0	3,3	3,6	5,9
16.1.58		juv.	32	78	18,0	13,5	17,7	—	—	—	—	—	—	—	—
19.3.58		ad.	96	87	19,7	12,8	21,2	22,9	8,5	11,3	3,9	8,1	3,4	3,3	6,2
9.4.58		ad.	93	75	19,2	13,0	21,6	21,6	8,6	11,6	4,1	7,7	3,4	3,3	6,4
9.4.58		ad.	85	63	18,0	13,5	12,9	21,5	7,9	11,8	3,7	7,6	3,4	3,4	6,1
13.4.58		ad.	92	78	18,5	12,5	18,6	22,0	8,8	11,5	4,0	7,7	3,2	3,3	6,6
1.5.58		ad.	90	76	13,0	14,0	21,0	22,0	8,5	11,3	3,7	8,0	3,4	3,1	6,5
1.5.58		ad.	97	83	20,0	14,0	22,0	23,2	8,0	11,5	3,8	7,1	3,4	3,3	6,6
8.5.58		ad.	95	—	19,0	14,5	19,0	—	—	—	—	—	—	—	—
15.5.58		ad.	90	80	19,5	14,5	21,0	—	—	—	—	—	—	—	—
15.5.58		ad.	39	—	19,5	13,0	17,2	22,3	8,7	11,4	3,9	7,8	3,3	3,3	6,6
22.10.58		ad.	87	76	19,5	14,0	17,9	22,4	8,5	12,2	4,1	7,9	3,6	3,6	6,9
19.3.64		ad.	80	—	18,7	13,5	15,9	—	—	—	3,5	7,5	3,1	3,1	5,9
20.3.64		ad.	86	73	19,5	14,0	16,6	—	—	—	—	—	—	—	—
21.3.64		ad.	77	68	18,5	13,0	16,3	21,7	8,6	11,8	3,9	7,3	3,5	3,5	6,1
25.3.64		ad.	81	75	19,0	13,5	17,3	—	—	—	3,9	8,2	3,4	3,5	6,5
25.2.64		ad.	90	—	19,8	14,0	18,2	22,1	8,9	12,0	3,9	8,3	3,3	3,3	6,8
29.3.64		ad.													

hodowany w niewoli — In captivity

Uzyskana seria pierwszych polskich egzemplarzy myszy zielnej jest jeszcze za szczupła, aby można było pokusić się o jakąś analizę morfologiczną. Ogólne jednak spojrzenie na wyniki pomiarów własnego materiału z danymi przedstawionymi przez Kratochvíla (1962) oraz Zejdę, Holišová & Pelikána (1962) pozwala mniemać, że pomiędzy przedstawicielami tego gatunku z Moraw, Śląska Opawskiego i okolic Wrocławia nie ma znaczących różnic. Dolnośląskie egzemplarze *A. microps* zdają się jednak odznaczać większą długością

Cb. i szerokością czaszki oraz krótszą kością nosową. Tabela 2 przedstawia średnie wartości niektórych cech naszych myszy zielnych i okazów morawskich.

Warto wspomnieć, że większość myszy zielnych została złowiona w charakterystycznym dla tego gatunku biotopie. Jedynie zwierzęta zebrane w 1964 r. zamieszkiwały znajdujący się w polu kopiec z kiszonką, w którego sąsiedztwie stał stóg słomy. Jak wiadomo (Kratochvíl, 1962; Kratochvíl & Zejda, 1962), *A. microps* zasiedla tereny otwarte i chętnie przebywa w zachwaszczonych

Tabela 2.

Rozpiętość i średnie wartości niektórych pomiarów *Apodemus microps* Kratochvíl et Rosický, 1952 z Moraw (wg Kratochvíla & Zejdy, 1962) i Dolnego Śląska

The range and mean values of some measurements of *Apodemus microps* Kratochvíl et Rosický, 1952 from Moravia, Czechoslovakia (after Kratochvíl & Zejda, 1962) and from Lower Silesia, Poland.

Miejsce połowu Locality	Długość ciała Head & Body	Długość ogona Tail	Długość tylnej stopy Hind foot	Długość ucha Ear	Długość Cb. Cb. — length	Wysokość czaszki (p. bullae) Height of skull	Szerokość czaszki Breadth of skull	Szerokość międzyczołowa Interorbital constriction	Długość kości nosowej Nasal length	Długość górnego szeregu zębów Maxill. tooth-row	Długość dolnego szeregu zębów Mandib. tooth-row	Diastema Diastema
Morawy	70—96 83,8 n=69	64—93 75,8 n=67	17—20,5 18,6 n=70	11—15 13,1 n=69	19—22,7 21,3 n=53	7,9—9,2 8,4 n=51	10,2—11,3 10,9 n=50	3,3—4,3 3,8 n=148	7,3—9,0 8,1 n=101	3,0—4,1 3,4 n=144	2,9—3,8 3,3 n=144	6,1—7,1 6,5 n=61
Dolny Śląsk	70—97 87,0 n=17	63—87 75,5 n=13	18—20 19,0 n=17	12,5—14,5 13,5 n=17	20,2—23,2 22,0 n=11	7,9—8,9 8,5 n=11	11,1—12,2 11,6 n=11	3,5—4,1 3,86 n=13	7,0—8,3 7,7 n=13	3,1—3,6 3,35 n=13	3,1—3,6 3,35 n=13	5,9—6,9 6,4 n=13

polach porośniętych marchwią, blawatem, kąkolem, perzem, lebidą i innymi polnymi ziołami. Jest więc ona wyraźnie izolowana biotopowo od pokrewnej myszy zarosłowej. W okolicach Wrocławia mysz zielna była łowiona z nornikiem zwyczajnym, *Microtus arvalis* (Pallas, 1779). Dotychczasowe dane wskazują, że gatunek ten nie jest zbyt liczny.

SUMMARY

The first Polish specimens of *Apodemus microps* Kratochvíl et Rosický, 1952 were collected at Domasław near Wrocław in 1957—1964. Tables 1 and 2 present the measurements of the Wrocław specimens of *A. microps*.

PÍSMIENNICTWO

Kratochvíl, J., 1962: Příspěvek k rozšíření myšice temnopásé a myšice malooké v Československu. Zool. listy, 11: 15—26. Brno. Kratochvíl, J. & Zejda, J., 1962: Ergänzende Angaben zur Taxonomie von *Apodemus microps*. Symp. theriol., Brno. Czechoslovak Academy of Sciences: 188—194. Praha. Zejda, J., Holišova, V. & Pelikán, J., 1962: O některých vzácnějších savcích Slezska. Přírodov. Čas. Slezský, 23: 25—35.

Katedra Zoologii Wyższej Szkoły Rolniczej, Wrocław, Cybulskiego 20.